

УДК 81'25-31=111=161.2

Колодяжна Тетяна Юрївна

Кафедра англійської філології

Факультет романо-германських мов

Національний університет «Острозька академія»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ

АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА НЕОЛОГИЗМОВ

АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

TOPICAL PROBLEMS OF THE TRANSLATION NEOLOGISMS OF

ENGLISH LANGUAGES

Анотація. У статті розглянуто переклад неологізмів в межах обраних концептуальних систем описовим шляхом, визначено поняття неологізму, їх класифікацію, способи творення і залежність перекладу від правильного аналізу структури слова. Також проаналізована доцільність використання описового перекладу і його ефективність при передачі семантики.

Ключові слова: неологізм, неологія, описовий переклад, способи творення, концептуальна система, концептуальна модель світу, класифікація неологізмів.

Аннотация. В статье рассмотрены перевод неологизмов в пределах избранных концептуальных систем описательным путем, определено понятие неологизма, их классификацию, способы создания и зависимость перевода от правильного анализа структуры слова. Также проанализирована целесообразность использования описательного перевода и его эффективность при передаче семантики.

Ключевые слова: *неологизм, неология, описательный перевод, способы создания, концептуальная система, концептуальная модель мира, классификация неологизмов.*

Summary. *The article deals with the descriptive translation of neologisms within conceptual groups, the notion of neologism, their classification, ways of word formation and the dependence of accurate translation on correct analysis of the word structure. The suitability and effectiveness of descriptive translation was also analyzed in terms of conveying the meaning of neologism.*

Key words: *neologism, neology, descriptive translation, ways of word formation, conceptual group, conceptual model of the world, classification of neologisms.*

Бурхливе ХХІ століття принесло із собою нові реалії та глобальні зміни у світі. Людство зіткнулося з інформаційними революціями, економічними перетвореннями, міжнародним тероризмом і боротьбою з ним, проблемами охорони навколишнього середовища, дискримінацією в суспільстві. Усі ці події торкнулися і мови.

Зростання кількості нових номінацій призвела до появи нової науки – неології, яка займається пошуком нових слів, їх класифікацією, аналізом причин та засобів їх утворення. Цей термін був уведений у лінгвістику французьким мовознавцем Л.Мерсьє ще в кінці ХVІІІ ст. Однією з невирішених проблем неології залишається проблема визначення терміна «неологізм» (від грецького *neos* – новий, *logos* – слово). Звідси випливає найпростіше його визначення: «будь-яке нове слово або вислів, які з'являються в мові» [7, с. 425].

Проблемою неології займалися такі вчені, як І.В. Андрусак, Л.С. Бархударов, Р. Берчфільд, Т.М. Беляєва, Н.З. Котелова, О.Д. Мешков, С.М. Єнікеєва, Ю.О. Жлуктенко, В.І. Заботкіна, Ю.А. Зацний, К.В. Ковтун, Т.О. Пахомова, А.В. Янков та інші. Більш активно займаються вивченням

процесів збагачення англійської мови в Англії та США, але метою таких студій є здебільш практична лексикографія, укладання словників та довідників неологізмів (Р. Барнхарт, Д. Ейто, Д. Грін, С. Морт, А. Суханов, С. Таллок, С. Штейнмец), хоча час від часу видаються і книги – нариси з питань поповнення словникового складу (Р. Ледерер, В. Сефайр, А. Суханов); в США не тільки в лінгвістичних, але й у популярних журналах і навіть у газетах є постійні рубрики, присвячені неологізмам [1, с. 240].

Метою дослідження є аналіз способів творення неологізмів, переклад новоутворень описовим шляхом і ефективність такого виду перекладу.

Неологія як термін розглядається науковцями в двох значеннях. З одного боку, це наука про новітні явища і новітні мовні одиниці у системі мови, яка має інтернаціональний характер, оскільки поява нових лексичних одиниць характерна для будь-якої мови. З іншого боку, неологія набуває національної специфіки, коли розглядається як сукупність новоутворень у конкретній мові, їх особливості і чинники, що впливають на розвиток системи мови [5, с. 126].

Центральним поняттям у неології є неологізм, основною ознакою якого вважається новизна лексичної одиниці в суспільній свідомості в межах певного часового проміжку. Існує чимало різних визначень терміну «неологізм», однак усі вчені відносять до неологізму як нові слова, що з'являються в мові в результаті різних змін у житті суспільства, так і нові значення уже існуючих слів [3, с. 22].

У лінгвістичній науці існують також параметри, що конкретизують новизну слова, а саме локація у просторі, локація у часі, комунікативне обмеження, стилістична конотація, зміна номінації та фіксація у лексикографічних джерелах [6, с. 396].

Однак, визначення неологізмів і їх параметрів не є вичерпними, на думку Ю.А. Зацного та А.В. Янкова, оскільки неологізм набуває ширшого значення, якщо взяти до уваги одиниці, що знаходяться на периферії мовної

системи і не входять до літературної мови, до яких належать спеціальні фахові слова, сленгізми та жаргонізми. Іншою проблемою неології є те, що досі не існує загальноприйнятої класифікації неологізмів через різноманіття підходів і критеріїв.

Так, неологізми розрізняють [4, с. 32]:

1. за способом творення - лексичні, семантичні та фразеологічні;
2. за умовами творення - загальномовні та індивідуально-авторські;
3. за цілями утворення - номінативні та стилістичні.

У своїй роботі ми спробували класифікувати неологізми відповідно до концептуальних полів, зміст яких охоплює людину, її повсякденну діяльність, стосунки з іншими членами суспільства та культуру, що дає змогу зрозуміти, які позамовні чинники найбільше впливають на процес утворення нових слів.

В межах обраних концептуальних полів також розглядаються варіанти перекладу англійських неологізмів українською мовою, оскільки одні і ті ж поняття існують у різних мовах одночасно. Для того, щоб проаналізувати доцільність того чи іншого варіанту перекладу, ми розглядаємо способи творення новоутворень, оскільки завдяки цьому можна отримати змогу правильно зрозуміти семантику слова. Ідея описати неологізми і їх переклад у концептуальних сферах не нова, проте і тут існує чимало поглядів і критеріїв до класифікації. У статті ми розглядаємо концептуальні сфери «масова культура» і «література, мистецтво та спорт», які відтворюють культурне та духовне життя людини.

Всі неологізми, що називають реалії та поняття в сфері мистецтва, літератури, музики та спорту, а також різні професії та захоплення, пов'язані з концептом «література, мистецтво та спорт». Дослідження показало, що цей концепт налічує найменшу кількість неологізмів. Розглянемо спочатку неологізми, утворені шляхом словоскладання, що є одним з найпродуктивніших.

Неологізм *diet blog* складається з двох слів, поєднання значень яких утворює нове поняття, про значення якого не важко здогадатися. Цей неологізм перекладається як веб-сайт, присвячений раціональному харчуванню. Такий переклад повністю передає зміст поняття, є адекватним зі стилістичної точки зору. Можна було б перекласти даний неологізм і методом калькування, що дало б нам у перекладі дієтичний блог, але ті носії української мови, які не дуже знайомі з комп'ютерною термінологією, можуть не зрозуміти значення слова блог, та й стилістично такий переклад не є ідеальним, хоча в розмовній мові такий варіант може існувати. За таким самим принципом перекладено словосполучення *digital piracy* – копіювання кінофільмів, телешоу, музичних творів.

Оскільки дане словосполучення є новим і його значення не широко відоме англійському та українському користувачеві, воно перекладено саме описовим перекладом, хоча вже зараз існує більш лаконічний варіант, перекладений шляхом калькування – цифрове піратство. У даній концептуальній сфері зібрано чимало неологізмів, які відносяться до сфери харчування.

Деякі з них позначають тенденції в харчуванні, деякі – створення нових продуктів, корисних для здоров'я людини, що є актуальною проблемою сьогодення, а деякі, навпаки, утворюються на позначення модифікованих продуктів харчування та шкідливої їжі. Наприклад, *food poverty* – нераціональне харчування, особливо надмірне вживання «*фаст фуд*», *fusion cookery* – кулінарія, яка базується на принципі змішування продуктів харчування, компонентів, приправ різних народів світу, *functional drink* – корисний для здоров'я напій.

Неологізм *food poverty* має цікаву семантику, яка відображає ставлення народу до швидкої їжі. З поширенням світової мережі Інтернету з'являються нові слова, що називають різні реалії, предмети та поняття, пов'язані з цією сферою. Інтернет використовується майже в усіх галузях

виробництва, науки й техніки, особливо популярною ця мережа є серед молоді. Саме користувачі є провідним джерелом поповнення лексики у цій сфері. Багато неологізмів у цій сфері утворюються за допомогою телескопії, тобто основокладання, оскільки при спілкуванні через комп'ютер важливо швидко виражати думки, тому більшість слів скорочується, утворюючи при цьому нові слова, які закріплюються у мові.

В основному такі слова відносяться до жаргону та сленгу і не вживаються в літературній мові. Наприклад, слово *interamous* складається з двох слів – *internet* та *famous*, звідси й переклад відомий завдяки Інтернету. Ще одним прикладом є слово *netavailable* (*internet* + *available*), що перекладається як доступний через Інтернет.

Шляхом телескопії утворюються також неологізми, що позначають нові види розваг, наприклад, *irritainment* (*irritation* + *entertainment*) – нецікава, надокучлива розважальна програма, *militainment* (*military* + *entertainment*) – висвітлення воєнних дій або життя військових на телебаченні, а також кіножанрів, таких як *romcom* (*romantic* + *comedy*) – романтична комедія, *gorno* (*gore* + *porno*) – кінофільми з епізодами жахів та насилля.

Цікавим прикладом є слово *webucation*, утворене зі слів *web* та *education*, що у словнику неологізмів перекладається як віртуальна освіта, або освіта через Інтернет. Фактично цей неологізм називає вже існуюче поняття «дистанційна освіта», тому, можливо, краще було б надати саме цей варіант перекладу.

В концептуальну систему «література, мистецтво та спорт» також входять нові слова, утворені за допомогою телескопії. Вони позначають як нові поняття (*xeroxlore* (*xerox* + *folklore*) - форма передачі та збереження фольклору, *aquascape* – відображення морського життя художником, який знаходиться під водою), так і вже існуючі, наприклад, *amerasportsian* -

американець, який захоплюється спортом, *fanfic* (*fantastic+fiction*) – фантастична література.

Ще одним шляхом збагачення мови є запозичення з інших мов. Часто запозичуються слова з французької, іспанської, німецької та італійської мови. Такі слова також представлені у даній категорії. Наприклад, з французької мови запозичений синонім до слова «ненажера» – *opportunist* - людина, яка поїдає все їстівне, що може знайти, з грецької запозичене слово, що вказує на процес споживання їжі тваринного походження живцем – *viviphage* - їсти щось живцем, з італійської в англійську мову прийшло таке слово як *smackerati* - відомі люди, що вживають героїн. Закріпились в англійській мові також такі слова іспанського походження як *fashionista* - шанувальник останніх мод та *barista* - особа, яка готує різні види кави.

В англійській мові з'явилося також слово індійського походження – *punditeer* - молодий, ще недосвідчений критик, коментатор, що походить від слова *pundit* – мудрець, значення якого трохи змінилося при асиміляції. Щодо ідіоматичних новоутворень, на жаль, в даній категорії не зустрічається жодного ідіоматичного неологізму.

Отже, неологізми в цих концептуальних сферах дають уявлення про діяльність і спосіб життя сучасного суспільства. Щодо перекладу неологізмів, то описовий переклад є одним з найкращих способів перекладу нових слів, завдяки якому можна перекласти будь-яке слово, хоча еквівалентний переклад може мати місце у тих випадках, коли неологізми позначають уже існуючі поняття і є синонімами до них. Але все ж відкритим залишається питання лаконічності і милозвучності перекладу, на що можуть бути орієнтовані подальші дослідження.

Література

1. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л.С.Бархударов. – М.: Междунар. отношения, 2014. – 240 с.
2. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов: посіб. для переклад. від-нь вузів / Л.Г. Верба. – Вінниця : Нова кн., 2015. – 153 с.
3. Гармаш О. Л. Система словотвору англійської мови та інноваційні процеси : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / О. Л. Гармаш. – Запоріжжя, 2015. – 22 с.
4. Єнікієва С. М. Система словотвору сучасної англійської мови: синергетичний аспект (на матеріалі новоутворень кінця ХХ – початку ХХІ століть): автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04 / С. М. Єнікієва .- Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2017. – 32 с.
5. Заботкина В.И. Новая лексика современного английского языка: Учеб. пособ. для ин-тов и фак. иностр. яз. / Заботкина В.И. – М. : Высшая школа, 2016. – 126 с.
6. Зацний Ю.А. Неологізми англ. мови 80-90х років ХХ століття / Зацний Ю.А. — Запоріжжя :РА «Тандем-У»; 2015. —396 с.
7. Эйто Д. Словарь новых слов английского языка / Дж. Эйто. – Спец. изд. – М. : Рус. яз., 2017. – 425 с.; 22 см. ISBN 5-200-01540-5 (В пер.).